

Perspektivy

**Pro potřeby statutárního města Ostravy zpracovala
Univerzita Karlova v Praze,
Filozofická fakulta, Katedra kulturologie**

Praha, červen 2008

Tento materiál zpracovala Katedra kulturologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze jako dílčí výstup komplexní analýzy současného stavu kultury ve městě Ostrava. Celou analýzu zpracovává v době od ledna do června 2008 na základě smlouvy pro potřeby statutárního města Ostrava.

Obsah

1. Hlavní zjištění	3
1.1. Trávení volného času	3
1.2. Hodnocení nabídky	5
1.3. Informovanost	7
1.4. Překážky v častějších návštěvách zařízení a akcí	9
1.5. Rozvojové priority	11
1.6. Záměr získat titul Hlavní město Evropské kultury	12
1.7. Kulturní turistika	13
1.8. Podpora rozvoje	13
1.9. Komparace koncepčních dokumentů vybraných statutárních měst vztahujících se ke kultuře	14
1.10. Komparace financování kultury ve vybraných statutárních městech	15
1.11. Ekonomická analýza organizací financovaných statutárním městem Ostravou	16
1.12. Grantová podpora kultury ve vybraných statutárních městech	17
1.13. Názory odborné veřejnosti na stav kultury v Ostravě	19
1.14. Hlavní faktory, ovlivňující stav kultury ve městě	22
2. Závěry a doporučení	25
2.1. Vybrané problémy	25
2.2. Navrhovaná koncepční a organizační opatření	27

1. Hlavní zjištění

1.1. Trávení volného času

Manifestované i skutečné způsoby trávení volného času nejsou závislé pouze na zájmech a možnostech obyvatel města, ale také na nabídce příležitostí. I přes řadu výhrad je zřejmé, že Ostrava, jako jedno z regionálních center, nabízí podstatně více příležitostí a možností než většina ostatních měst v České republice. Podle názorů odborné veřejnosti je situace v Ostravě dokonce lepší (zejména v oblasti kultury) než ve většině srovnatelných měst. Jako zásadní problém kulturního života v Ostravě se jí ale jeví existence velmi početné skupiny populace s minimálními kulturními potřebami, připisovaná především industriální minulosti města.

Porovnání účasti obyvatel na kulturních a volnočasových aktivitách podle názorů zástupců odborné veřejnosti s tím, jak svoji vlastní účast vidí obyvatelé sami, naznačuje, že pohled odborníků je optimističtější než je skutečnost. Svým spoluobčanům připisují více zájmů a aktivit, především těch náročnějších, než uvádějí oni sami.

Obyvatelé Ostravy vykazují obdobně modely trávení volného času jako obyvatelé jiných, srovnatelných měst. Zřetelné rozdíly v účasti na aktivitách volného času např. mezi mládeží a dospělou populací, mezi pohlavími, v závislosti na dosaženém stupni vzdělání atp. mají logické příčiny a setkáváme se s nimi i jinde. Porovnání mezi skutečnými způsoby trávení volného času a preferencemi většinou potvrzuje kontinuitu stávajícího zájmu a případné změny se dotýkají spíše intenzity. Jistou roli tu patrně hrají ekonomické možnosti a ochota vynakládat prostředky na činnosti volného času. Ta je, pokud se týká účasti na kulturním životě, poměrně nízká a nejnižší v případech, kde se jedná o aktivní spoluúčast na utváření kulturního života, tj. při zájmové umělecké činnosti. Odborná veřejnost v Ostravě předpokládá růst objemu volného času a zvyšování životní úrovně obyvatel. To se podle ní promítne do trávení volného času zejména zvýšeným zájmem o již rozšířené aktivity, jako jsou rekreační sport, koncerty populární hudby, návštěvu pohostinských zařízení, sportovní diváctví, ale také návštěvy divadelních představení a koncertů vážné hudby. U divadelních představení a koncertů vážné i populární hudby je to však podmíněně zvyšováním atraktivity a kvality nabídky.

Stejně jako v jiných městech je nejrozšířenější aktivitou obyvatel Ostravy udržování společenských kontaktů, tj. schůzky s příbuznými a známými a návštěvy restaurací či vináren. Tento způsob trávení volného času je charakteristický hlavně pro mladé lidi, s rostoucím věkem jeho intenzita klesá. Pro volný čas mladých lidí je také typická účast na tzv. pop kultuře (hudební kluby, koncerty pop music a diskotéky) a působení v uměleckých souborech. Starší a také vzdělanější lidé se ve svém volném čase věnují více umění (výstavy, muzea a galerie, divadla, koncerty vážné hudby a knihovny). Trvání zájmu o umělecké aktivity je podle části odborné veřejnosti ohroženo nejen nedostatečnou atraktivitou nabídky, ale také nedostatečnou pozorností věnovanou výchově mladého publika ve školách i v činnosti samotných kulturních institucí. Nedostatečná práce s dorostem je příčinou očekávaného poklesu především zájmu o práci ve spolcích a zájmových uměleckých sdruženích.

Patrně v souladu se změnou způsobu života, vyvolanou jednak větším zájmem o vlastní zdraví, vzhled i kondici, jednak tlakem reklamy na odbyt produktů spojených s tímto způsobem trávení volného času, roste význam aktivního, převážně rekreačního sportování. Také tento trend je shodný s tendencemi prokázanými v jiných městech. Fakt, že aktivní sportování je rozšířenější u mužů než u žen, naznačuje, že vedle zdraví, vzhledu a kondice existují i jiné motivy pro aktivní sportování. Značnou část poptávky v tomto směru, především více koupěschopné, pojme nabídka soukromého sektoru. Půjde však převážně o služby, které nejsou investičně a provozně mimořádně nákladné. **Pro veřejný sektor naopak zbude uspokojení poptávky komerčně nevyužitelné, to znamená skutečně rekreační sportování, především dětí a mládeže bez ambice profesionalizace ve vrcholovém sportu.** Uspokojení této poptávky ovšem často vyžaduje infrastrukturu, s jejímž vybudováním, údržbou a provozem jsou spojeny značné náklady. Proto by bylo žádoucí důkladné zkoumání tohoto jevu, zejména tendencí vývoje, aby bylo možné přijmout racionální strategii. Příznivým zjištěním je, že právě sportovní aktivity patří mezi činnosti, na jejichž náklady jsou občané nejvíce ochotni vynakládat prostředky z rodinného rozpočtu. Ochotnější jsou k tomu více muži a lidé s vyšším vzděláním.

1.2. Hodnocení nabídky

Podle zástupců odborné veřejnosti v Ostravě dobře funguje řada kulturních institucí, občanských sdružení a dalších subjektů, jejichž nabídka pokrývá většinu kulturních potřeb obyvatel i návštěvníků města. Toto obecně pozitivní hodnocení však neplatí pro nabídku kulturních služeb pro děti a mládež. Nejvýznamnější podíl na dobrém stavu mají tradiční umělecké a kulturní instituce financované z veřejných rozpočtů (především z rozpočtu statutárního města Ostravy), které nabízejí největší rozsah kulturních služeb, převážně na vysoké úrovni. Ostatní subjekty tuto nabídku spíše doplňují.

Také obyvatelé jsou s fungováním volnočasových zařízení a institucí převážně spokojeni. Nejlépe hodnotí kina a videokluby, zařízení sloužící sportu a rekreaci a divadla. Více než ostatní jsou s nimi spokojeni lidé s vyšším vzděláním. O žádném z uvedených zařízení se nedomnívají, že by jim v současnosti neposkytovalo to, co by podle jejich představ mělo. Podle části (pětiny) obyvatel však hůře fungují zařízení pro děti.

Hodnocení zařízení korespondují s reálnými i preferovanými aktivitami volného času. Obyvatelé hodnotí lépe ta zařízení, která sami více využívají. Zařízení a instituce zabývající se uměním (muzea a galerie, výstavní sítě, organizátory koncertů vážné hudby a divadla) hodnotí lépe starší lidé, vzdělanější lidé a obyvatelé městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz. Zařízení využívané více mladými (diskotéky, kina a videokluby, zařízení pro sport a rekreaci a umělecké festivaly) hodnotí nejlépe nejmladší lidé a studenti. Instituce poskytujících vzdělávání a informace (vzdělávací střediska, infocentra, knihovny a kulturní domy) hodnotí lépe lidé s vyšším vzděláním a studenti. Ženy v domácnosti hodnotí lépe zařízení, která poskytují služby pro děti a základní umělecké školy.

Nejraději navštěvují obyvatelé zařízení a akce spojené se sportem (dvě pětiny), divadla a společenské akce, jako jsou například plesy. Zařízení a akce spojené se sportem navštěvují nejraději soukromí podnikatelé, mladší lidé, muži a obyvatelé Vítkovic. Divadla navštěvují nejvíce lidé starší 40 let, ženy a vzdělanější lidé. Společenského a spolkového života se nejraději účastní nejmladší lidé.

Zástupci odborné veřejnosti považují za nejlépe fungující zařízení divadla, základní umělecké školy, organizátory koncertního života, informační střediska, knihovny a umělecké festivaly (zejména Colours of Ostrava, Janáčkův máj, Ost-ra-var a Spectaculo Interesse). O žádném zařízení si nemyslí, že nefunguje dobře a neposkytuje obyvatelům Ostravy to, co od něj požadují. Za hůře fungující zařízení ale považují vzdělávací střediska pro dospělé, kulturní domy, diskotéky, tančírny, noční podniky, spolky a zájmová sdružení.

Nabídka kulturních služeb v Ostravě odpovídá svým rozsahem potřebám obyvatel města a spádové oblasti, ale až na malé výjimky není cílem kulturní turistiky. Město Ostrava a subjekty v něm působící mají vytvořenou poměrně stabilní nabídku tradičních kulturních akcí, které jsou oborově a žánrově rozrůzněné. Většina tradičních akcí svým zaměřením, posláním a mírou atraktivnosti nabídky oslovuje hlavně dílčí skupiny publika, v případě bilančních přehlídek převážně zúčastněné či odbornou veřejnost.

Tradičních akcí jejichž nabídka je schopna sehrát významnější úlohu v kulturní turistice, tj. přilákat do města návštěvníky tak, aby využili další služby (ubytování, stravování, hromadnou městskou dopravu, další kulturní služby např. navštívili muzea, galerie, knihovny, nakoupili zboží kulturní povahy jakými jsou publikace, katalogy, prospekty, zvukové či obrazové nosiče, pohlednice, upomínkové předměty atp.) je minimum.

Nabídka tradičních kulturních akcí je nerovnoměrně rozložena v čase. Nejméně tradičních akcí je pořádáno v období hlavní turistické sezony, tj. červen-srpen.

Nabídka je diferencována s ohledem na hlavní návštěvnické skupiny i městské části. Podstatná část nabídky je situována přirozeně do centra města.

Podstatnou část nabídky kulturních služeb, které jsou považovány za služby ve veřejném zájmu, zajišťují organizace financované z veřejných rozpočtů. Část z nich tvoří obchodní společnosti založené městem.

Infrastruktura pro poskytování kulturních služeb je téměř úplná a v relativně dobrém stavu. Zřetelně chybí koncertní sál pro činnost Janáčkovy filharmonie a účelový výstavní prostor umožňující pořádání významných výstav výtvarného umění. Doplnění chybějící infrastruktury zatraktivní nabídku.

Podnikatelské subjekty se podílí významně především na nabídce komerčních kulturních služeb (prodej zboží a služeb kulturní povahy).

Město má rozsáhlý a diferencovaný potenciál neprofesionálních kulturních a uměleckých aktivit, který je částečně využit v běžném kulturním provozu.

Pozitivním rysem tradičních kulturních akcí v Ostravě je poměrně vysoké využití lokálního kulturního potenciálu, především interpretů působících ve městě případně v regionu.

Minimum tradičních kulturních akcí se váže k nejvýraznějšímu, pro Ostravu významnému, ale z hlediska praktického využití velmi komplikovanému prvku kulturního potenciálu – industriálnímu kulturnímu dědictví.

Obsahové zaměření, orientaci na určité skupiny návštěvníků i rozložení v čase je ovlivnitelné programově (tj. stanovením priorit v kulturní politice města), organizačně (tj. jejich promítnutím do zaměření vypsanych grantů či veřejných soutěží i kritérií hodnocení přihlášených projektů) a ekonomicky (dostatečným ekonomickým zajištěním strategických projektů).

1.3. Informovanost

Celková informovanost obyvatel o dění v Ostravě odpovídá charakteru města a složení jeho populace. Nejvíce (dvě pětiny) lidí podle vlastního soudu o celkovém dění v Ostravě informováno je, ale ne dostatečně. Dostatečně informovaných obyvatel je o něco méně. Lépe jsou informováni vzdělanější lidé a obyvatelé městských obvodů Slezská Ostrava, Moravská Ostrava a Přívoz. Nejméně jsou informováni lidé žijící v obvodě Ostrava-Jih.

V oblasti kultury a volného času jsou nejlépe informováni obyvatelé o programu kin a o něco méně o programu divadel a sportovních utkáních. Nejhůře jsou informováni o náboženských akcích a také o možnostech činnosti v uměleckých souborech a zájmových sdruženích. Informovanost v tomto ohledu odráží především převládající osobní zájmy. Starší lidé mají lepší přehled o činnosti divadel, koncertech vážné hudby, výstavách, muzeích a galeriích, zatímco mladší o programu kin a akcích spojených s populární hudbou, o diskotékách a o sportovních příležitostech. Muži mají více informací než ženy o možnostech sportování

a o sportovních akcích pořádaných v Ostravě. Čím jsou lidé vzdělanější, tím lépe jsou informováni o většině uvedených oblastí.

Názory odborné veřejnosti na míru informovanosti obyvatel částečně odpovídají míře informovanosti uváděné samotnými obyvateli. Zástupci odborné veřejnosti se domnívají, že obyvatelé jsou nejlépe informováni o koncertech pop music a diskotékách, o sportovních utkáních, o programu kin a o divadelních představeních. Hůře jsou potom informováni o náboženských akcích, o možnostech činnosti ve spolcích a zájmových sdruženích a o možnostech činnosti v uměleckých souborech.

O umění a vzdělání (informace o výstavách, muzeích a galeriích, programu divadel, vážné hudbě, knihovnických službách a vzdělávacích akcích) jsou nejlépe informováni lidé s vysokoškolským vzděláním, soukromí podnikatelé a obyvatelé Moravské Ostravy a Přívozu. O sportu a zábavě (informace o diskotékách a populární hudbě, sportovních utkáních, možnostech ke sportování, programu kin, tanečních zábavách a plesech) jsou lépe informováni mladší lidé do 39 let. O společenských zařízeních a institucích (informace o možnostech činnosti v uměleckých i neuměleckých spolcích a zájmových sdruženích a o náboženských akcích) jsou lépe informováni starší lidé, lidé s vyšším vzděláním a také ženy v domácnosti.

Nejčtenějším periodikem v Ostravě je celostátní tisk, obyvatelé čtou také pravidelně Inzertní měsíčník Program a zpravodaje městských obvodů. Čtenost většiny tiskovin (s výjimkou Inzertního měsíčníku Program) se zvyšuje s rostoucím věkem a (kromě Moravskoslezského deníku) vzděláním. Z elektronických médií jsou jednoznačně nejsledovanější české celostátní televizní kanály a dále celostátně vysílající rozhlasové stanice a také regionální soukromá rádia. Se zvyšujícím se věkem a také vzděláním obyvatel stoupá čtenost ostravského tisku (Ostravská radnice, zpravodaje městských obvodů, Inzertní měsíčník Program). Nejvíce ho čtou nejstarší lidé a lidé s vysokoškolským vzděláním. Starší lidé sledují také více většinu elektronických médií (Televizní infokanál Fabex, Regionální televizní stanice NOE a RTA, celostátní televizní stanice a Český rozhlas Ostrava). Naopak rádia (regionální soukromá rádia i celostátní rádia) poslouchají více mladší obyvatelé.

Internet využívají obyvatelé Ostravy především k prohlížení www stránek a k dalším účelům jako je e-mail, bankovníctví, chat a podobně. Nejméně ho využívají

k prohlížení stránek, které obsahují informace týkající se dění ve městě. Internet používají více mladší a vzdělanější lidé a také obyvatelé městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

Celkově je hlavní překážkou ve využívání Internetu vlastní nezáměr (u třetiny z těch, kteří ho nevyužívají) a to, že s ním neumějí pracovat a nevěří, že by se to dokázali naučit. To se týká především starších lidí a lidí s nižším vzděláním. U mladších lidí je největší překážkou využívání Internetu to, že k němu nemají přístup, u vzdělanějších lidí a také u žen v domácnosti technická nedostupnost.

Preferovaným zdrojem informací o kulturních, společenských a sportovních událostech v Ostravě je Inzertní měsíčník Program a dále noviny, rádio a televize. Spíše odmítaným zdrojem informací jsou letáky. Preference Internetu jako informačního zdroje o akcích v Ostravě stoupá se vzrůstajícím vzděláním a klesá s rostoucím věkem obyvatel. Preference novin, zpravodajů městských obvodů a Ostravské radnice jako zdrojů informací o kulturních, společenských a sportovních událostech stoupá s rostoucím věkem a také dosaženým vzděláním.

Podle zástupců odborné veřejnosti je nejvhodnějším prostředek pro informování obyvatel (zejména lidí mladšího a středního věku) o nabídce kulturních služeb Internet, a to především v podobě specializovaného informačního serveru, webových stránek kulturních institucí a podstatně méně adresného rozesílání e-mailových informací a pozvánek. Pro nejmladší obyvatele také rozesílání SMS do mobilních telefonů. Významnou úlohu v informování o nabídce služeb v oblasti kultury a volného času přisuzují zástupci odborné veřejnosti vysílání regionálních rozhlasových a televizních stanic a novinám, zejména jejich regionálním mutacím. Adresáty těchto médií je většinová populace, i když rozhlas a zejména tisk mají větší význam pro seniory.

1.4. Překážky v častějších návštěvách zařízení a akcí

Jak nasvědčuje poměrně vysoký deklarovaný zájem o rozmanité způsoby trávení volného času, převážně příznivé hodnocení nabídky služeb pro volný čas ve městě i skutečnost, že část nabídky není částečně využita, je zřejmé, že existují překážky bránící lidem zájmy uskutečňovat a možnosti využívat.

V častějších návštěvách kulturních, společenských či sportovních zařízení nebo akcí obyvatelům Ostravy nebrání žádné specifické překážky. Uváděné důvody neúčasti se objevují v podobné míře jako v jiných městech. Hlavními překážkami jsou nedostatek volného času a finančních prostředků. Naopak nevyhovující nabídka akcí v Ostravě vážnou překážkou není.

Objektivní překážky (zdravotní problémy, nedostatek peněz, špatná dostupnost a částečně také nezáměr) brání intenzivnějším návštěvám kulturních, společenských a sportovních akcí a zařízení zejména nejstarším lidem, lidem s nižším vzděláním (se zvyšujícím se vzděláním váha těchto překážek klesá), ženám v domácnosti a nezaměstnaným. Čas (nedostatek volného času a rodinné povinnosti) je hlavní překážkou pro lidi v produktivním věku, lidí s vyšším vzděláním a ženy v domácnosti. Nabídka a informace (nevyhovující nabídka v Ostravě, nedostatek informací o nabídce a částečně také špatná dostupnost) jsou překážkou jen pro nejmladší obyvatele (15 až 19 let) a studenty.

Ve svém rodinném rozpočtu se obyvatelé Ostravy snaží nalézt peníze především na vlastní koníčky a aktivní sport a rekreaci. Nejméně peněz vydávají za zájmovou uměleckou činnost a návštěvy sportovních utkání. Celkově nejsou volnočasové aktivity významnou položkou struktury rodinných výdajů. Ve většině případů klesá ochota utrácet peníze za uvedené aktivity s rostoucím věkem. Výjimkou jsou návštěvy kulturních zařízení a nákup knih a nosičů, za něž jsou ochotni vydávat peníze příslušníci všech věkových skupin v podobné míře. Se zvyšujícím se vzděláním jsou lidé více ochotni utrácet peníze za většinu uvedených kulturních činností.

Zástupci odborné veřejnosti uvádějí širší spektrum faktorů, které brání lidem v intenzivnějších návštěvách kulturních a volnočasových aktivit a zařízení, než sami obyvatelé. Větší účast občanů města na kulturním životě je podle nich omezena nedostatkem prostředků některých skupin obyvatel (nezaměstnaní, mladé rodiny, senioři, studenti a osoby s nízkou kvalitací), minimálními kulturními potřebami a nedostatečnou kulturní kompetencí části obyvatel města. Dále nedostatečným fungováním veřejné dopravy, nekonceptní a roztržitou propagací kultury ve městě a do jisté míry i nedostatečnou atraktivitou části nabídky. Tyto problémy doporučují řešit zpružněním cenové politiky (např. výhodné rodinné vstupenky, rozšíření počtu volně přístupných kulturních programů, systém motivačních slev pro hůře situované

skupiny), cílenou a ekonomicky zajištěnou výchovou zejména dětí a mládeže k účasti na náročnějších kulturních aktivitách, zlepšením městské dopravy umožňující účast na kultuře občanům okrajových částí města, koncepční podporou jednotné a snadno dostupné propagace nabídky kulturních služeb ve městě i jejich zatraktivněním.

1.5. Rozvojové priority

Zástupci odborné veřejnosti soudí, že Ostrava disponuje infrastrukturou, která v podstatě odpovídá současným a budoucím potřebám kulturního života. Chybí pouze kvalitní a na současné úrovni vybavený koncertní sál, odpovídající prostor pro realizace velkých výstav výtvarného umění (městská galerie), moderní budova vědecké knihovny a cenově dostupné prostory pro zájmovou uměleckou i mimouměleckou činnost občanů (ateliéry, zkušebny, dílny, klubovny atp.), zejména dětí a mládeže. Problémem však je morální zastaralost vybavení kulturních domů, které vyžadují modernizaci. S tím koresponduje rozšířený požadavek na vybudování moderního multižánrového centra kultury a zábavy (spojovaného s využitím industriálních kulturních památek v areálu Dolních Vítkovic).

Poměrně velká část obyvatel (třetina) žádný konkrétní požadavek na vybudování, modernizaci nebo lepší vybavení kulturních, společenských nebo sportovních zařízení nemá. U těch, kteří nějaký požadavek mají, se tyto požadavky týkají nejvíce (hlavně u mužů a u nejmladších obyvatel) oblasti sportu a rekreace. Podobně velká část obyvatel (dvě pětiny) nevedla ani žádný požadavek na konkrétní společenskou, kulturní nebo sportovní akci, která by se v Ostravě měla pořádat především. Ty požadavky, které se objevily, směřovaly rovněž do oblasti sportu a rekreace a v menší míře se objevily požadavky na pořádání festivalů a přehlídek. Festivaly a přehlídky jsou prioritou především pro studenty a soukromé podnikatele, vysokoškolsky vzdělané, pro mladší lidi a také pro obyvatele městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

Velká většina obyvatel (tři čtvrtiny) souhlasí s podporou vybraných společenských, kulturních a sportovních zařízení či určitých akcí z městského rozpočtu. Nejvíce z nich (dvě pětiny) ovšem nevedlo žádnou konkrétní akci nebo zařízení, které by se měly podporovat. Pětina by podporovala akce a zařízení spojené se sportem

a rekreací (více muži a středoškoláci) a stejný podíl uvedl akce či zařízení zaměřené na kulturu obecně.

Na konkrétně uvedené investiční záměry si však obyvatelé názory vytvořili. Nejvíce podporují využití průmyslových památek pro kulturní a společenské aktivity a výstavbu zábavního parku. Výstavba zábavního parku je prioritou pro polovinu obyvatel, využití průmyslových památek pro kulturní a společenské aktivity pro dvě pětiny. Nejméně podporují obyvatelé zřízení nové koncertní síně a městské galerie. Vzdělanější lidé podporují více všechny uvedené investiční záměry a akce, s výjimkou výstavby zábavního parku. Tu naopak nejvíce podporují lidé se základním vzděláním.

1.6. Záměr získat titul Hlavní město Evropské kultury

Informovanost obyvatel o záměru ucházet se o získání titulu Hlavní město evropské kultury, je velmi nízká. Přes tři čtvrtiny obyvatel o něm ani neslyšely. Pouze pětina o něm ví, ale nezná podrobnosti. Více jsou o tomto záměru informováni vzdělanější lidé a také soukromí podnikatelé. Z těch, kteří projevili nějaký názor, se většina přiklání k tomu, že Ostrava by se o tento titul ucházet spíše měla. Záměr podporují více starší lidé (mladší spíše zatím názor nemají) a lidé s vyšším vzděláním.

Největším přínosem získání titulu by podle obyvatel byly růst cestovního ruchu a zviditelnění Ostravy ve světě a také příliv financí z evropských fondů a zvýšení počtu kulturních akcí. Čím jsou lidé vzdělanější, tím pozitivněji hodnotí přínosy získání titulu. Soukromí podnikatelé považují více než ostatní za pozitivní dopad možný příliv investic do Ostravy. Takřka nikdo z obyvatel nevedl nějakou konkrétní potřebnou změnu v kulturní infrastruktuře, která by podpořila kandidaturu Ostravy na titul Hlavní město evropské kultury.

Na rozdíl od obyvatel, odborná veřejnost je o záměru ucházet se o titul Hlavní město evropské kultury poměrně dobře informována. Většina se také domnívá, že by se Ostrava o tento titul měla ucházet. Získání titulu by podle ní hlavně vedlo ke zlepšení péče o kulturní dědictví, k doplnění chybějící infrastruktury pro kulturu, zviditelnění Ostravy ve světě, zvýšení počtu kulturních akcí, přílivu financí z evropských fondů a k růstu cestovního ruchu. Předpokladem pro získání titulu je zlepšení infrastruktury

pro náročnou a vážnou hudbu, muzea a výstavy, informační a vzdělávací střediska a rekonstrukce nemovitého kulturního dědictví.

1.7. Kulturní turistika

Vzhledem ke kulturnímu potenciálu města, do jisté míry nevyužití nabídce kulturních služeb a ekonomickým limitům dalšího obohacování nabídky, se jeví podpora kulturní turistiky nebo kultury jako komplementárního prvku jiných typů turistiky či motivů návštěvy města (např. obchodní jednání, kongresová turistika, gastronomická a nákupní turistika) jako jeden z prostředků dalšího rozvoje.

Naprostá většina zástupců odborné veřejnosti ovšem považuje Ostravu za turisticky neatraktivní město. Příčinu vidí jednak v jejím negativním obrazu průmyslového města, v nedostatečném nebo málo atraktivním kulturním potenciálu a v „periferní poloze v rámci republiky“. Změnit tento stav je možné vynalézavou a cílenou propagací města zaměřenou na změnu nepříznivého obrazu, rekonstrukcí a využitím kulturních památek industriální povahy, rozšířením počtu atraktivních kulturních akcí a doplněním chybějící infrastruktury. Zkvalitnění propagace města, její propojení s propagací Moravskoslezského kraje a kooperace s významnějšími centry kulturní turistiky v ČR by změně stavu také prospělo.

1.8. Podpora rozvoje

Více než polovina obyvatel nevedla, co nebo kdo nejvíce přispívá rozvoji města v oblasti kultury a volného času. Nejvíce lidí (desetina) připisuje v tomto směru zásluhy jednak magistrátu a jednak kulturním a volnočasovým zařízením. Magistrát města uvádějí hlavně starší lidé, kulturní a volnočasová zařízení nejmladší lidé, vzdělanější lidé a obyvatelé městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

Naopak rozvoji města v oblasti kultury a volného času brání nejvíce podle obyvatel nedostatek finančních prostředků a v menší míře jednak (hlavně u obyvatel městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz) výskyt sociálně patologických jevů jako kriminalita, vandalství a jednak zkostnatělost a převládající stereotypy.

Zástupci odborné veřejnosti většinou oceňují podporu kultury poskytovanou statutárním městem Ostravou a Moravskoslezským krajem, poukazují však na trvale nedostatečné financování kultury a zejména na nedostatečný rozsah grantové podpory i způsob rozhodování o grantech.

Existenci grantového systému samotnou hodnotí pozitivně. Jeho fungování však má podle zástupců odborné veřejnosti nedostatky. Největší spočívá v nedostatečné výši rozdělovaných prostředků, nedostatečně jasným stanovením kritérií, podle kterých jsou projekty posuzovány, nedostatečné odborné způsobilosti kulturní komise, která o grantech rozhoduje a administrativní náročnosti spojené s účastí.

Jako nedostatečná se jeví sponzorská podpora kultury. Většinu sponzorských prostředků vložených do kultury získávají komerční mediální agentury dovážející do města zábavu.

Podpora umění ve městě vypisováním veřejných soutěží, vybavováním veřejných budov uměleckými díly a oceňováním významných tvůrců a organizátorů kulturního života se odborné veřejnosti jeví jako nedostatečná a nekonceptní.

Zásadní připomínkou je, že Ostravě (na rozdíl od jiných, srovnatelných měst) chybí koncepční dokument řešící systémově podporu a rozvoj kultury a z něj vyplývající jasně stanovené strategické záměry v této oblasti.

1.9. Komparace koncepčních dokumentů vybraných statutárních měst vztahujících se ke kultuře

Všechna města mají zpracovány koncepční materiály svého dalšího rozvoje. Liší se jak délkou zvažované perspektivy, tak mírou významu připisovaného různým rozvojovým faktorům.

Kulturní potenciál jako rozvojový faktor je fakticky uplatněn, i když ne vždy autenticky a vynalézavě v koncepčních dokumentech všech sledovaných měst. S ohledem na povahu dokumentů převažuje instrumentální přístup ke kultuře nad přístupem autentickým. Zároveň je však zřejmé, že tyto univerzální dokumenty jsou pro rozvinutí úvah o podpoře kultury jako předpokladu obytnosti města, rozvoji a využití jeho kulturního potenciálu příliš obecné.

Proto je nezbytné zpracování koncepčních dokumentů kulturně-politické povahy, které by v návaznosti na základní strategie měst stanovily konkrétní globální i dílčí cíle a opatření k jejich dosažení, včetně priorit na konkrétní časová období. V tomto směru je zřetelně nejdále město Plzeň a do jisté míry i Brno. Stanovení strategických cílů a rozvojových programů je předpokladem pro efektivní podporu kultury.

Programy kulturních politik mají šanci na úspěch za předpokladu, že jsou úzce svázány s hlavními cíly strategie rozvoje města, jsou zpracovávány za účasti odborné veřejnosti, vyústí v konkrétní rozvojové programy, jejich principy, cíle a pravidla jsou obecně známa a důsledně uplatňována v každodenní praxi.

Všechna sledovaná města řeší problém opuštěných průmyslových areálů. V žádném z nich však, jak se zdá, nepředstavuje (vzhledem k rozdílné kvalitě industriálního kulturního dědictví) tak významný potenciál dalšího kulturního rozvoje jako v Ostravě.

1.10. Komparace financování kultury ve vybraných statutárních městech

Sledovaná města se podílem neinvestičních nákladů na kulturu na celkových výdajích lišila na počátku sledovaného období jen málo. Zatímco počátkem sledovaného období se rozdíl v tomto parametru mezi jednotlivými městy snižovaly, od poloviny období tj. od roku 2006 významně rostou. V Brně podíl neinvestičních prostředků na celkových neinvestičních výdajích města přesáhl v roce 2007 10% a v roce 2008 se předpokládá, že přesáhne 11%. V ostatních městech se pohybuje s určitými výkyvy mezi 7-9%.

Ve všech sledovaných městech v posledních pěti letech objem prostředků na kulturu vzrostl. Největší nominální i procentuální růst byl zaznamenán v Brně a Ostravě, kde přesáhl růst inflace. Ve všech městech je většina takto vynaložených prostředků (kolem 90%) adresována organizacím založených městem. Přes určité výkyvy se tento podíl příliš nemění.

Prostřednictvím grantového, tedy soutěžního systému je rozdělováno ve všech městech kolem 2% prostředků určených na kulturu. Vyšší podíl se objevuje pouze ve městech, která vypisují víceleté granty (Ostrava od roku 2003, Plzeň od roku 2008). V důsledku této praxe roste podíl takto rozdělovaných prostředků na dvoj až

trojnásobek. I přes tento nárůst je financování prostřednictvím grantů zajištěno naprosto nedostatečně.

Největší podíl (53-70%) na prostředcích vynakládaných na kulturu mají ve všech sledovaných městech divadla, následovaná knihovnami (7-14%), a hudebními tělesy (4,4-13%). Zbývající typy subjektů (muzea, galerie atp.) mají podíl podstatně menší. Objektivně je třeba říci, že ve všech místech je podporováno více než jedno divadlo.

Dynamika a diferenciacie podpory vlastních kulturních institucí je v jednotlivých městech odlišná. V Brně v zásadě podpora všech organizací založených městem kontinuálně roste. V Plzni roste podpora divadel a knihovny, podpora ostatních institucí spíše stagnuje. V Liberci jsou zřejmé značné výkyvy v podpoře s pozitivní tendencí v posledních letech. V Ostravě soustavně roste podpora, z hlediska podílu na kultuře servisních organizací (Sportovní a rekreační zařízení města Ostravy, Vítkovice Aréna, Ostravské výstavy). U subjektů, které produkují kulturní služby, dochází po nárůstu v prvních letech sledovaného období v posledním roce nebo posledních dvou letech k poklesu (s výjimkou Lidové konzervatoře).

1.11. Ekonomická analýza organizací financovaných statutárním městem Ostravou

Rozhodující úlohu ve struktuře nákladů kulturních institucí v Ostravě, stejně jako jinde mají náklady na práci (tj. mzdy o odvody s nimi spojené). Tento stav je trvalý, i když vzhledem k rychlejšímu tempu růstu cen, jejich podíl stagnuje nebo mírně klesá.

Druhou nejvýznamnější nákladovou položkou jsou náklady na služby, jejichž růst lze očekávat i v budoucnu. Vzhledem k tomu, že značná část nakupovaných služeb je zajišťována podnikatelskými subjekty z města nebo regionu je financování kulturních institucí nepřímou podporou podnikání.

Navzdory tomu, že podíl nákladů na služby je vysoký, je zřejmé, že se kulturním institucím nedostávají prostředky na propagaci.

Z výzkumů multiplikačních efektů prostředků vložených do kultury plyne, že jedna takto vynaložená koruna přináší nejméně dvojnásobný příjem subjektům, které neposkytují kulturní služby.

Další trvale rostoucí nákladovou položkou jsou provozní náklady. V souvislosti s tempem jejich růstu by bylo žádoucí provedení energetických auditů v kulturních institucích a přijetí opatření, která by přinesla trvalé úspory.

Výnosy kulturních organizací se podílejí významně na financování vlastní činnosti.

Vícezdrojové kooperativní financování je ve městě slabě rozvinuto, podíl Moravskoslezského kraje a státu je nízký.

Kulturní instituce až na malé výjimky s největší pravděpodobností nevěnují dostatečnou pozornost fundraisingu, protože jeho prostřednictvím získávají minimum prostředků. Město by se mělo stát iniciátorem kultivace sponzorského prostředí ve městě (vydáním katalogu sponzorských příležitostí v kultuře, založením klubů, vzděláváním pracovníků pro fundraising atp.)

1.12. Grantová podpora kultury ve vybraných statutárních městech

Poskytování dotací-grantů je ve všech městech standardní součástí podpory kulturního života. Při zkoumání dokumentů o této činnosti můžeme konstatovat, že existuje více shod než rozdílů. Ve všech místech je této činnosti připisován odpovídající význam a věnována patřičná pozornost. To potvrzuje pečlivost zpracování všech základních dokumentů, kterými jsou pravidla či zásady pro poskytování grantů, formuláře žádostí, formuláře pro zhodnocení a vyúčtování poskytnutých prostředků.

Objem prostředků rozdělovaný v grantovém řízení je ve všech městech nedostatečný a zásadně omezuje využití pohotového kulturního potenciálu měst. Nezamýšleným efektem této praxe je, že **menší** objem prostředků je rozdělován na základě náročnější procedury než jejich **větší** objem.

Vypsání grantů je poměrně málo spjato s prioritami rozvoje kulturního života ve městě, mimo jiného proto, že tyto priority nejsou s výjimkou Plzně a Brna zřetelně formulovány.

Pokud jde o vztah mezi prioritami města a vypsáním grantů je nejtěsnější vztah v Plzni, i když podle kusé představy o podpořených projektech je v praxi mezi městy rozdíl menší, než by odpovídalo rozdílům v preciznosti vypsání.

Při vypisování grantů převažuje oborové vypisování nad tématickým. Tím je sice žadatelům poskytnuta značná volnost, ale samo vypsání nemá inspirativní a orientační funkci.

Města s výjimkou Ostravy a Plzně nevypisují víceleté granty a tím podstatně komplikují situaci subjektů, které se zabývají kontinuální činností nebo organizují významné kulturní akce.

Jednotlivá města se liší v názoru na přípuštění organizací založených městem do grantové soutěže. Převažuje snaha o jejich vyloučení. Ostrava je v tomto směru nejbenevolentnější. Pokud by tato praxe měla pokračovat, bylo by žádoucí vypisovat pro ně samostatný grantový titul a jejich projekty posuzovat odděleně.

Kriteria pro posuzování projektů jsou ve většině případů formulována velmi obecně a nejsou hierarchizována. To umožňuje velmi rozdílný výklad i aplikaci. Nejdále je v tomto směru Plzeň, které má zpracován přehledný a transparentnosti nahrávající systém posuzování projektů.

Velmi pozitivním zjištěním je skutečnost, že města zveřejňují informace o výsledcích grantového řízení a tím naplňují zásadu veřejné kontroly tohoto typu činnosti.

Ve všech městech (s výjimkou víceletých grantů v Plzni a Ostravě a prostředků rozdělovaných z Fondu kultury v Liberci) plní funkci grantové komise kulturní komise. Jejich složení má značný vliv na kvalitu rozhodování. Zásadním problémem je únosná míra zastoupení politické reprezentace města a odborníků. V případě odborníků pak míra angažovanosti v souvislosti s projekty.

Specifickým a obtížně řešitelným problémem je hodnocení efektivnosti využití poskytnutých prostředků, protože efekty jsou v řadě oblastí těžko měřitelné, poněvadž se projevují zprostředkovaně a často i s časovým odstupem. Monitoring veškerých podpořených aktivit je velmi obtížný, a proto je většinou k hodnocení efektivity použito sebehodnocení adresátů podpory. Bylo by patrně vhodné precizovat tuto část vyúčtování tak, aby adresáty nutila poskytovat co nejpřesnější strukturované informace umožňující objektivnější hodnocení. Kontrola formální správnosti a legality využití prostředků je na vysoké úrovni.

1.13. Názory odborné veřejnosti na stav kultury v Ostravě

Stav kultury v České republice je hodnocen převážně příznivě, především pro dostupnost nabídky kulturních služeb dobré úrovně, zajištění svobody tvorby a šíření jejích výsledků, husté síti kulturních institucí rovnoměrně pokrývajících území státu, disponujících infrastrukturou v solidním stavu.

Základními problémy kultury v ČR jsou

- a)** nedostatečné ekonomické zajištění kultury a to jak financováním z veřejných rozpočtů, tak nedostatečnou podporou ze soukromých zdrojů (sponzoring, mecenášství),
- b)** komercializace kultury v důsledku nedostatečného ekonomického zajištění a deformace kritérií,
- c)** nekompetentní rozhodování v záležitostech kultury.

Situace kultury v Ostravě se respondentům jeví jako v podstatě dobrá a ve srovnání s většinou měst v ČR lepší.

Ve městě dobře funguje řada kulturních institucí, občanských sdružení a dalších subjektů, jejichž nabídka pokrývá většinu kulturních potřeb obyvatel i návštěvníků města. Toto obecné hodnocení však neplatí pro nabídku kulturních služeb pro děti a mládež.

Jako zásadní problém kulturního života v Ostravě se jeví odborné veřejnosti existence velmi početné skupiny populace s minimálními kulturními potřebami, připisovaný především industriální minulosti města.

Nejvýznamnější podíl na dobrém stavu mají tradiční umělecké a kulturní instituce financované z veřejných rozpočtů (především z rozpočtu statutárního města Ostravy), které nabízejí největší rozsah kulturních služeb, převážně na vysoké úrovni. Ostatní subjekty tuto nabídku spíše doplňují.

Za nejlépe fungující zařízení považují respondenti z řad odborné veřejnosti divadla, základní umělecké školy, organizátory koncertního života, informační střediska, knihovny a umělecké festivaly (zejména Colours of Ostrava, Janáčkův máj, Ostravar a Spectaculo Interesse). O žádném z uvedených zařízení se respondenti nedomnívají, že nefunguje tak, jak má a neposkytuje obyvatelům Ostravy to, co od nich požadují. Za hůře fungující zařízení ale považují vzdělávací střediska

pro dospělé, kulturní domy, diskotéky, tančírny, noční podniky, spolky a zájmová sdružení.

Město disponuje infrastrukturou, která v podstatě odpovídá současným a budoucím potřebám kulturního života. Chybí pouze kvalitní a na současné úrovni vybavený koncertní sál, odpovídající prostor pro realizace velkých výstav výtvarného umění (městská galerie), moderní budova knihovny a cenově dostupné prostory pro zájmovou uměleckou i mimouměleckou činnost občanů (ateliéry, zkušebny, dílny, klubovny atp.), zejména dětí a mládeže. Problémem však je morální zastaralost vybavení kulturních domů, které vyžadují modernizaci. S tím koresponduje častý požadavek na vybudování moderního multižánrového centra kultury a zábavy (spojovaného s využitím industriálních kulturních památek v areálu Dolních Vítkovic).

Oslovené osobnosti kulturního života většinou oceňují podporu kultury poskytovanou statutárním městem Ostravou a Moravskoslezským krajem, ale zároveň poukazují na trvale nedostatečné financování kultury a zejména na nedostatečný rozsah grantové podpory i způsob rozhodování o grantech.

Za nejrozšířenější aktivity, jimž se běžně věnuje velká část obyvatel, považují respondenti návštěvy restaurací a vináren, návštěvy příbuzných a známých, návštěvy kina, návštěvy zábav a plesů a návštěvy koncertů populární hudby. Naopak, za spíše výlučné aktivity, jimž se věnují jen okrajové skupiny obyvatel, považují respondenti nejvíce účast na životě politických stran a občanských iniciativ, činnost v uměleckých souborech, návštěvy kostela a bohoslužeb a činnost ve spolcích a zájmových sdruženích.

Respondenti předpokládají, že v důsledku růstu objemu volného času a zlepšování životní úrovně již dochází nebo v nejbližší době dojde, ke zvýšení zájmu o rekreační sport, koncerty populární hudby, návštěvu divadelních představení, návštěvu pohostinských zařízení, sportovní diváctví a návštěvu koncertů vážné hudby. V případě kulturních služeb v užším slova smyslu (tj. divadelní představení, koncerty vážné a populární hudby je však rozvoj úzce spojován s očekávaným růstem atraktivity a kvality nabídky).

Trvání zájmu o aktivity tzv. vysoké kultury (divadlo, koncerty vážné hudby, expozice a výstavy výtvarného umění, muzejní expozice a výstavy), je však podle části respondentů ohrožen nízkou atraktivitou nabídky, ale také nedostatečnou pozorností

věnovanou výchově mladého publika a to jak ve školách, tak v činnosti samotných kulturních institucí. Nedostatečná práce s dorostem je příčinou očekávaného poklesu zájmu o práci ve spolcích a zájmových uměleckých sdruženích.

Odborná veřejnost je poměrně dobře informována o projektu EU – Hlavní město kultury a většina se domnívá, že by se Ostrava v roce 2015 o titul Hlavní město evropské kultury měla ucházet. Podle jejich názoru by účast v projektu vedla ke zlepšení péče o kulturní dědictví, doplnění chybějící infrastruktury pro kulturu, zviditelnění Ostravy ve světě, zvýšení počtu kulturních akcí, přílivu financí z evropských fondů a k nárůstu cestovního ruchu. Předpokladem pro úspěšnou kandidaturu je však část toho, co je považováno za přínos účasti v projektu, tj. zlepšení infrastruktury pro náročnou a vážnou hudbu, muzea a výstavy, informační a vzdělávací střediska a rekonstrukce nemovitého kulturního dědictví.

Větší účast občanů města na kulturním životě je omezena nedostatkem prostředků některých skupin obyvatel (nezaměstnaní, mladé rodiny, senioři, studenti a osoby s nízkou kvalifikací), minimálními kulturními potřebami a nedostatečnou kulturní kompetencí části obyvatel města, nedostatečným fungováním veřejné dopravy, nekoncepční a roztržitou propagací kultury ve městě a do jisté míry i nedostatečnou atraktivitou části nabídky. Tyto problémy doporučují respondenti řešit zpružněním cenové politiky (např. výhodné rodinné vstupenky, rozšíření počtu volně přístupných kulturních programů, systém motivačních slev pro hůře situované skupiny), cílenou a ekonomicky zajištěnou výchovou zejména dětí a mládeže k účasti na náročnějších kulturních aktivitách, zlepšením městské dopravy umožňující účast na kultuře občanům okrajových částí města, koncepční podporou jednotné a snadno dostupné propagace nabídky kulturních služeb ve městě i jejich zatraktivněním.

Město nemá koncepční dokument zabývající se podporou a rozvojem kultury. Nejsou stanoveny strategické záměry v této oblasti .

Existence grantového systému je ceněna pozitivně. Jeho fungování však má podle respondentů nedostatky. Největší nespokojenost je s nedostatkem takto rozdělovaných prostředků, nedostatečně jasným stanovením kritérií, podle kterých jsou projekty posuzovány, nedostatečnou odbornou způsobilostí kulturní komise, která o grantech rozhoduje a administrativní náročností spojenou s účastí

Jako nedostatečná se jeví sponzorská podpora kultury. Většinu sponzorských prostředků vložených do kultury získávají komerční mediální agentury dovážející do města zábavu.

Podpora umění ve městě vypisováním veřejných soutěží, vybavováním veřejných budov uměleckými díly a oceňováním významných tvůrců a organizátorů kulturního života se dotázaným jeví jako nedostatečná a nekonceptní.

Naprostá většina dotázaných považuje Ostravu za turisticky neatraktivní město. Příčinu vidí v jeho negativním obrazu průmyslového města, nedostatečném nebo málo atraktivním kulturním potenciálu a „periferní poloze v rámci republiky“.

Změnit tento stav je možné vynalézavou a cílenou propagací města zaměřenou na změnu jeho nepříznivého obrazu, rekonstrukcí a využitím kulturních památek industriální povahy, rozšířením počtu atraktivních kulturních akcí a doplněním chybějící infrastruktury. Zkvalitnění propagace města, její propojení s propagací Moravskoslezského kraje a kooperace s významnějšími centry kulturní turistiky v ČR by změně stavu také prospělo.

1.14. Hlavní faktory, ovlivňující stav kultury ve městě

Jako hlavní pozitivně působící faktory, které město může přímo ovlivňovat (tzv. silné stránky), byly kulturními elitami města identifikovány následující:

- podpora kultury v obvodech;
- podpora vzdělanosti;
- podpora a nabídka kultury;
- podpora investování/investorů (nové pracovní příležitosti, hotely, ...);
- spolupráce kulturních institucí, výjimečné propojení divadel;
- existence standardní nabídky kultury;
- politická stabilita ve městě;
- finanční podpora města (investice);
- dopravní dostupnost.

Jako hlavní negativně působící faktory, které město může přímo ovlivňovat (tzv. slabé stránky), byly identifikovány:

- ekonomická situace obyvatel města;
- vybavenost, infrastruktura (M. galerie, koncertní sál);
- vyprázdňení centra;
- nedostatek možností propagace;
- neexistence kulturních regionálních periodik;
- neexistence koncepce kultury (přístup k památkám, absence kulturních komunitních center, spolková činnost,...);
- odliv inteligence;
- schopnost města zapojit do života města elity;
- nedostatečné využití památek, zejména technických;
- nedostatečná informovanost o možnostech infrastruktury.

Jako pozitivně působící faktory, které nabízejí vnější prostředí a jež město nemůže přímo ovlivnit, ale může je využít (tzv. příležitosti), byly identifikovány:

- průmyslové dědictví;
- výhodná geografická poloha (ČR, SR, PL);
- turistika – Jeseníky, Beskydy;
- zapojení investorů do financování kulturního života;
- kvalitní umělecké zázemí;
- existence významných osobností;
- existence regionálních mutací médií (rozhlas, noviny, televize);
- rozvoj vysokých škol;
- existence různorodých etnik;
- vliv rodiny.

Jako negativně působící faktory, které pocházejí z vnějšího prostředí a jež město nemůže přímo ovlivnit, ale může eliminovat jejich dopad (tzv. hrozby), byly identifikovány:

- stárnutí obyvatel;
- odliv inteligence;
- pragocentrismus;
- postoj médií – centralizace, bulvarizace, ignorace;
- absence kulturní publicistiky;

- ekonomická situace – růst životních nákladů;
- vliv rodiny;
- decentralizace města;
- nevytlačení hejtmanských a magistrátů;
- malá schopnost čerpat finance ze státního rozpočtu a fondů;
- trvalý negativní obraz Ostravy (mediální);
- životní prostředí;
- neochota přihlásit se k zápisu technických památek do UNESCO.

2. Závěry a doporučení

2.1. Vybrané problémy

Volný čas je prostorem pro odpočinek i rozvoj člověka. Je zaplňován množstvím různorodých aktivit a pouze některé z nich se odehrávají ve veřejném prostoru. Mimořádné postavení mezi nimi mají činnosti, jejichž podstatou je udržování sociálních kontaktů s příslušníky rodiny, příbuznými, přáteli, sousedy, vrstevníky. I když by se zdálo, že většina těchto kontaktů se sice odehrává v soukromí, je jejich vlastním prostředím veřejný prostor, ať už jde o veřejná prostranství (náměstí, ulice, parky) nebo veřejně přístupné prostory (restaurace, kavárny, kluby, rekreační, sportovní a kulturní zařízení). Z vnějšího pohledu se nezdá a ve výzkumu se to neprojevovalo, že by stav veřejného prostoru byl zásadní překážkou pro udržování mezilidských vztahů. Na druhé straně nelze přehlédnout, že ztvárnění veřejných prostor je také důležité pro vnímání města jeho obyvateli a návštěvníky. V tomto ohledu se navzdory podstatným změnám, zejména v historickém středu města, nepodařilo dosáhnout zásadního obratu v chápání města především jako centra průmyslové výroby, tranzitní dopravy a správního centra kraje. V tomto kontextu se jeví potřeba ztvárnění a kultivace veřejného prostoru jako jeden ze zásadních naléhavých problémů, jehož řešení by prospělo jednak změně obrazu města v očích veřejnosti, jednak rozšířilo možnosti společenských kontaktů i pozitivních způsobů trávení volného času.

Specifickým problémem města je stav infrastruktury pro volný čas. I když v zásadě funguje a poskytuje velmi rozsáhlé služby, limituje v některých oblastech využití poptávky (např. zařízení pro volný čas dětí a mládeže, aktivní pěstování sportu nebo zájmové umělecké i mimoumělecké činnosti), jindy využití kulturního potenciálu (např. využití industriálního kulturního dědictví, pořádání významných výstav výtvarného umění, pořádání významných koncertů vážné hudby, poskytování knihovnických a informačních služeb). Promyšlené dobudování a modernizace infrastruktury je nezbytným předpokladem účelnějšího využití a ekonomického zhodnocení kulturního potenciálu města.

Kapitolou o sobě je řešení vztahu mezi nabídkou a poptávkou kulturních služeb ve městě. Zdá se, že kvantitou (obdobně jako ve většině velkých měst) nabídka

přesahuje ve většině oblastí a žánrů poptávku. To ovšem zdaleka neplatí o kvalitě, se kterou panuje menší spokojenost. Zachování bohatého spektra nabídky je žádoucí, protože respektuje základní požadavek uživatele na možnost volby. Cestou ke zefektivnění vztahu mezi nabídkou a poptávkou tedy není omezení nabídky, ale její lepší využití. Omezení nabídky by totiž vedlo jednak k poklesu spokojenosti uživatelů, ale velmi pravděpodobně by klesla i ekonomická rentabilita kulturních institucí (protože by vzrostl podíl fixních nákladů na celkových nákladech). Pokud jde o kvalitu, je zřejmé, že by veřejnost uvítala rozšíření exkluzivní nabídky špičkových, unikátních příležitostí. Jistý stupeň naplnění těchto očekávání spatřuje v tradičních uměleckých festivalech a přehlídkách. Poměrně spolehlivým způsobem ovlivnění jednání organizátorů kulturního života v tomto směru, by mohlo být adresnější vymezení grantové podpory.

2.2. Navrhovaná koncepční a organizační opatření

- Seznámit s výsledky šetření zastupitele města, městských obvodů a odbornou veřejnost, nejlépe v rámci prezentace řešitelským týmem. Poskytnout veřejnosti možnost seznámit se s výsledky publikováním v tiskovinách vydávaných městem.
- Zahájit práci na formulaci programového dokumentu kulturní politiky města jako součásti v návaznosti na Strategický plán statutárního města Ostravy na léta 2006-2013 s perspektivou spojenou se záměrem stát se evropským městem kultury v roce 2015 s tím, že skupina pověřená zpracováním kulturní politiky bude garantem inovace části Strategického plánu vztahující se k ochraně kulturnímu dědictví a jeho využití, infrastruktury pro kulturu a volný čas, kulturním institucím, kulturním službám, podpoře živého umění.
- Koordinovat tyto aktivity s obdobnými snahami Moravskoslezského kraje, s cílem sjednotit strategické cíle, lépe využít omezené zdroje a společně vstupovat s projekty, které by měly šanci na získání zdrojů z fondů EU.
- Utvořit k tomuto účelu pracovní tým a přizvat k účasti vedle reprezentantů městem a krajem zřízených organizací také reprezentanty nestátního neziskového sektoru a podnikatelů působících v oblasti kultury. Využít spolupráce nestátních neziskových organizací k angažování okruhu jejich aktivistů a příznivců k řešení specifických problémů spojených s aktualizací programu.
- Finální verzi programu obsahující zejména strategické cíle a zásadní projekty předložit k expertní oponentuře a veřejné diskusi odborníkům i zájemcům.
- Rozšíření nabídky pro kulturní turistiku je možné zvýšením počtu významných originálních kulturních akcí (vícedenní, ale zároveň koncentrované festivaly, velké a originální výstavní projekty galerijní nebo muzejní povahy, velké a unikátní jednorázové kulturní akce), využití souborů industriálního kulturního dědictví, trvalými umělecko atrakčními projekty jakými jsou soubory uměleckých děl trvale umístěných ve veřejném prostoru, originální architektonická díla, orloje, fontány atp.

- Zásadně reformovat grantový systém.
- Zvýšit objem i podíl prostředků na podporu kulturních aktivit v rozpočtu města rozdělovaných prostřednictvím grantového řízení.
- Stanovit priority podpory na dobu než bude schválen program kulturní politiky města a důsledně je uplatňovat při vypisování grantů.
- Vedle oborových grantů vypisovat granty tématické.
- Hierarchizovat váhu kritérií a objektivizovat pravidla pro posuzování projektů.
- Do posuzování zapojit odbornou veřejnost, především jako experty pro posuzování projektů.
- Zveřejňovat rozhodnutí o přidělení grantů včetně jmen osob, které projekty posuzovaly a rozhodovaly o přidělení.
- Vytvořit podmínky pro přidělování víceletých grantů.
- Zjednodušit administrativní nároky pro žadatele o granty.
- Vlastním organizacím poskytovat část prostředků místo dotací také na grantovém principu, tedy na základě projektů zásadní a inovativní povahy.
- Vedle grantového systému využívat také dalších forem podpory kulturních a volnočasových aktivit, především (a) spolupořadatelství, v jehož rámci město jako spolupořadatel vynakládá prostředky naprosto adresně a kontrolovatelně, (b) uvážlivého vypisování uměleckých soutěží na ztvárnění veřejných prostranství, vybudování památníků a výstavbu veřejných budov; (c) zavést tradici oceňování významných osobností podílejících se na kultuře města; (d) neziskové organizace podporovat prostřednictvím zvýhodnění nájmu prostor pro činnost v budovách spravovaných městem, bezplatným zařazováním jejich programů do propagačních materiálů města a bezplatným zpřístupněním speciálních plakátovacích ploch určených pouze pro tyto organizace.
- Iniciovat snahu o kultivaci sponzorských aktivit (tj. usměrňování dárcovství k podpoře strategických projektů) buď utvořením mírně formalizovaného „sdružení dárců“ (jakéhosi klubu reprezentantů podnikatelského sektoru, politiků a významných uměleckých osobností města), nebo alespoň městem vydaného katalogu garantovaných projektů, které si zaslouží sponzorskou podporu.
- Konceptně řešit uchování a využití industriálního kulturního dědictví s cílem učinit z něj specifickou atraktivitu kulturní turistiky města. Zvážit možnost

využití některé části tohoto dědictví jako jádra moderního technického a obecně přírodovědného parku - muzea, prezentujícího výsledky vědeckého poznání moderními zábavně interaktivními metodami. K uvažovaným projektům vyžadovat zpracování studií proveditelnosti.

- Mezi priority programu rozvoje kultury zařadit tradiční umělecké festivaly (Janáčkův máj, Colours of Ostrava, Ost-ra-var, Spectaculo Interesse a Folklorní festival), které jsou chápány jako zdroj inovace, oživení města, prostředek utváření jeho kulturní identity, podnět k posilování vztahu k městu i navazování mezilidských kontaktů. Rozšířit počet atraktivních kulturních akcí v hlavní turistické sezóně.
- V souvislosti se Strategickým plánem statutárního města Ostravy a ve spolupráci s Moravskoslezským krajem stanovit priority pro dobudování infrastruktury pro volný čas ve městě. Jde především o vybudování nebo rekonstrukci objektu sloužícího k pořádání významných výstav výtvarného umění, moderní koncertní sál pro pořádání velkých koncertů především vážné hudby, modernizaci kulturních domů a prostor pro zájmovou uměleckou i mimouměleckou činnost občanů (ateliéry, zkušebny, dílny, klubovny atp.).
- U organizací zřízených městem prosazovat zpružnění cenové politiky (rodinné vstupné, diferencované vstupné v souvislosti s intenzitou využití nabídky atp.) s cílem usnadnit účast na kulturním životě méně majetným skupinám a zároveň lépe využít nabídku kulturních služeb.
- Mezi kritéria hodnocení činnosti organizací zřízených městem nebo městským obvodem zařadit úspěšnost jejich fundraisingu – tj. schopnosti managementu získávat prostředky z grantů, nadačních a sponzorských darů.
- Provést energetický audit v budovách kulturních zařízení provozovaných městem a modernizovat technologie s cílem dosáhnout úspor nákladů na energie.